

KAPADOKYA'DA MEKÂNIN RUHU: YAŞAR KEMAL'İN KALEMİNDEN PERİLER DİYARI

Fatmagül KIZIL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Doktora Öğrencisi

*Çemendir, babıdır, kühsârdır, subh-ı rebîdîdir,
Bu yerlerde doğan bir şâir olmak pek tabîdîdir.
Abdülhak Hamid Tarhan*

Abdülhak Hamid'in yukarıdaki dizelerinde, bir insanın şairliğe adım atmasında mekânın büyük bir rolü olduğu vurgulanır. Yeşillikler, denizler, dağlar, kısaca bütün doğa ve yaşanan coğrafya şair için bir ilham kaynağıdır. Kapadokya bölgesi tarihi, kültürü, efsaneleri, masalları ve kendine özgü doğasıyla birçok sanatçıya ilham vermiş hem onların hayal dünyasını zenginleştirmiş hem de onların ezgileri, fırçaları ve kalemleriyle yeniden şekillenmiştir. Nevşehir ve Kapadokya bölgesi hakkındaki izlenimlerini yeri geldiğinde gerçekçi, yeri geldiğinde kendi hayal dünyasının penceresinden aktaranlardan biri de Türk edebiyatının zirve isimlerinden Yaşar Kemal'dir...

Yaşar Kemal, "binlerce sayfayı bulan romanları, onlarca öyküsü ve yarattığı yüzlerce karakterle, şiir, tiyatro, röportaj gibi edebiyatın diğer türlerinde verdiği ürünlerle, senaryo çalışmalarıyla, makaleleri ve araştırmalarıyla, yapıtlarından dünyanın pek çok diline yapılan çevirilerle" en üretken yazarlardandır (Ayaydın Cebe, 2003: s. 1). Nevşehir yöresine yolu düştüğünde ise henüz yazarlığının ve şöhretinin doruğuna ulaşmamış genç bir gazetecidir. 1957 yılında

bölgeye yaptığı gezi hakkındaki izlenimlerine Bu Diyar Baştan Başa: Peri Bacaları başlıklı röportaj öykü kitabında yer verir. Yaşar Kemal'in bölge hakkında anlattıkları bir taraftan Kapadokya'nın tarihi ve kültürel zenginliğini gözler önüne sererken, diğer taraftan bu toprakların genç yazarlara nasıl ilham kaynağı olacağıyla ilgili ipuçlarını barındırır. "Okur, Yaşar Kemal'in üslubuyla, yöre insanının yaşayışına, kültürüne, inançlarına ve halk anlatılarında yer alan perilerin düğünlerine, aşklarına ve efsanelerine şahit olur" (Gür, 2011: s. 268). Bu yazıda Yaşar Kemal'in kalemiyle Nevşehir yöresinin nasıl anlatıldığı üzerinde durularak onun bölge hakkındaki izlenimlerine değinilecektir.

Kapadokya, yazarın Anadolu gezisi sırasında, Çukurova ve Kayseri'den sonraki üçüncü durağıdır. Buraya gelme kararı almasıyla birlikte, deyim yerindeyse hayal dünyası harekete geçer ve zihninde bir masal âlemi, başka deyişle bir periler diyarı yaratmaya başlar. Daha Kayseri Sultansazı'nda iken bu bölgeyi nasıl algıladığını şu ifadelerle dile getirir:

Konumuz periler diyarydı. [...] Buralara da bir peri eli dokunmamış

diyemezsiniz. Ne gelir insanın aklına, insan neler düşünür bu diyarda bilemezsiniz... Dersin ki Asya'nın bozkırından çadırlarını alıp atlarına binip, devesini, koyununu, keçisini, malını toplayıp Anadolu'ya bir periler kavmi geldi. Her biri bir taş dokundu, nakış oldu. Tuttuğu taş nakış oldu. Sonra kümbet oldu, cami, tımarbane, kervansaray, han oldu... Kafan bir an periler üstüne çalışmışsa bu böyledir. Çaresiz. (Kemal, 2020: s. 62-63).

Bu satırlar, bir taraftan Selçuklu'dan Osmanlı'ya akın akın Anadolu'ya göç eden Türklerin, eserleriyle, coğrafyaya nasıl kendi renklerini ve kendi kimliklerini kattıklarını, imzalarını attıklarını gösterirken diğer taraftan yapılanların olağanüstülüğü vurgular. Tarihten bugüne miras kalan kümbetler, camiler, tımarhaneler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar... Bütün bu eserler, bir masal ülkesinin, modern dünyanın ortasında unutulmuş unsurları gibidir... Tuttuğu taşı nakış nakış işleyen bir medeniyetin izleridir bunlar... Periler diyarı tanımlaması, Yaşar Kemal'e bu tarihi ve medeniyeti anımsatır ve yazar, böyle bir hayal dünyası içinde bir masal dağı gibi görünen Erciyes'in eteklerine

serilmiş Ürgüp'e doğru yol alır. Yaşar Kemal'in "Peri Bacaları" alt başlıklı yazısındaki üslubu, Türk edebiyatının unutulmazları arasına giren roman ve öykülerinin çekirdeklerini içinde taşır. Yeri geldikçe gördüğü her mekân salt bir gerçeklikle anlatırken yeri geldiğinde okuru kendi yarattığı masal dünyasına çeker. Sözlü kültür birikimi hem bu röportaj öyküsünün olay örgüsünde hem de öykü çerçevesinde aktardıklarıyla gün yüzüne çıkar. Öykünün başkisi, kendi yansıması olan ve bir yandan Nevşehir ve yöresini gerçekçi bir biçimde aktarmak isteyen, öte yandan bu yöredeki efsaneleri derlemek isteyen genç bir gazeteci görünümündedir. Onun yanındaki Mustafa adlı rehber, tıpkı yolu ütöpik diyarlara düşen gezginlere yol gösteren kılavuzlar gibi, bölgeyi çok iyi bilen, buralarda doğmuş büyümüş biridir. Bu röportaj öyküde gerçekçilik ve masalsi üslup arasındaki denge de "Gazeteci" ve "Rehber" arasındaki diyaloglar aracılığıyla kurulur. Rehber Mustafa, Yaşar Kemal'in kurmacadaki izdüşümü olan Gazeteci'ye genellikle bölgenin tarihini, coğrafi oluşumunu ve özelliklerini, eğitimini ve ekonomik durumunu anlatır. Gazeteci ise ona her anlatılanı benzetme ve çağrışımlar aracılığıyla bir masal dünyasında yeniden kurma gayretindedir. Ürgüp'e de böyle bir hâl içinde girerler:

Öyle sonuydu, Ürgüp bembeyazdı ilk görüşte. Bulut gibiydi. Evler sarı, boz, yeşilimsi büyük bir kaya parçasına yapıştırılmış gibiydi. Hani seksen katlı apartmanlar var ya, Ürgüp onlardan birine benzeyordu. Kocaman bir Ürgüp üst üste yapılmış, kat kat çıkılmış dev bir apartmandı. Sonra başka bir hal göze çarpıyordu. Ürgübün evlerini dik, kesilmiş gibi dik kayalığa zincirlerle bağlamışlardı sanki. Ürgübün tepesinde iki büyük kaya asılı. Kayalar düştü düşecek. Adama korku veriyordu. (Yaşar Kemal, 2020: s. 62-63)

Yazar, şehre girdiği andan itibaren masal diyarına giren biri gibi orayı keşfetmenin yollarını arar. Gördüğü yeni yapıları eskiden aşına olduğu binalara benzeterek okurun bölgeyi anlamasını sağlamaya çalışır. Ürgüp'te biraz kalıp dinledikten sonra yeni durak Göreme'dir. Yazar, peri bacalarının görünmeye başlamasıyla artık bambaşka bir âlemde olduğunu kesin olarak hissetmektedir:

O köyden sonradır ki peri bacaları başladı. Dünya başkalaştı. Biz kendi dünyamızdan, bildiğimiz taştan topraktan koştuk. Gökyüzü başkalaştı. Bağlar, ağaçlar başkalaştı. Bağların beyaz, ufalmış gibi duran topraktan bir yeşilliği var, fıskırmış gibi... Beyazlıktan, dumanlanarak, terütaze, su gibi, yapışmış bir yeşillik tütiyor. Bu kurakta, bu yangında bu çöliüsü belalı dünyada bu seriliş, bu yeşillik bir büyü gibi. Ben toprağa, dünyaya dalmışım. Bağların, ağaçların yeşilliğine dalmışım. (Kemal, 2020: s. 65)

Yaşar Kemal, kendi dünyasında bu büyü bölgeye oldukça büyük bir yer açar. Onun için bölgede bulunan hemen her şey hayal dünyasının hazineleri arasındadır. Sanatçı doğasını bir başka doğayla bütünleştirerek zihninin derinliklerine yemyeşil bir yolla ulaşmaya çalışır. Bu yola çıkarken rehber Mustafa'nın uyarısıyla karşılaşır. Yazar, gördükleri karşısında henüz göremediklerinin saklı olduğu bir zenginliğe misafir olacaktır. Bu daveti büyük bir heyecanla sunan Mustafa, yazara bu zenginliği görebilmesi için bir süre gözlerini kapatmasını ve Göreme'ye girdiklerinde yeniden açmasını söyler:

Daha kaybetme kendini, burada başlarsa sarboşluk sonra kendini bulamazsın. Sana bir şey deyim mi, buralarda yum gözünü Göremeye kadar, varınca Göremeye ben sana haber veririm, gözünü açarsın... Birdenbire gördüğün, ya da getirilip atıldığın bu acayip dünya içinde, ayakta kalabilecek dermanı dizlerinde bulabilirsen

bana da Mustafa demesinler. Ben buraları bilirim. Çok geldim. Her seferinde de kendimi bir hoş olmuş buldum. Bir acayip dünyada buldum. Sonra düşündüm ki, alışa alışa değil de birdenbire düşseydim, burada, bir şafak vakti burada gözlerimi açsaydım, ne yapardım? Sen yum gözlerini. Daha iyi olur. (Kemal, 2020: s. 65)

Bu ihtara rağmen yazar, gözlerini manzaradan alamaz ve sindire sindire yeni bir dünyaya adım atmanın daha güzel olacağını düşünür, ardından "periler dünyası buradan başladı mı" diye sorar ve başladığına dair olumlu bir cevap alır. Mustafa'nın Yaşar Kemal'e bu diyar için söyledikleri, bu bölgeye ilk defa gelecekler için de bir bilgilendirme niteliği taşımaktadır:

"Bir renkler dünyası açılacak gözlerinin önünde... Bir peri bacaları ormanına düşeceksin... Bir peri bacaları denizini göreceksin." (Yaşar Kemal, 2020: s. 66) Dolayısıyla buranın misafirleri peri bacalarından denizler, ormanlar görebilecekleri büyü bir yerde olacaklarını bilerek buraya gelmelidir. Bir sonraki durak Ortahisar'dır ve yazar Ortahisar hakkındaki izlenimlerini şöyle aktarır:

Ortahisar köyü... Peri bacaları ormanının ortasında. Bozkuş bombostur. Kıraçtır. Tuzludur. Tuz parçaları yaz sıcağında ıslıdır. Uçsuz bucaksız, yapayalnız, düz uzar gider. Yanığa çalar. Çok zaman büyük bir yalın geçmiş sanırsın bu toprağın üstünden. Sarımsı. Ta uzakta, ötelerde, belki de göremeyeceğin kadar uzakta bir gökyüzü vardır. Bomboz. Bu büyük yalnızlıkta insanlar, hayvanlar, çok çok da bulunmazlar ya, karınca gibidirler. Yanında da olsa bir küçücük kara nokta gibi kalırlar.

İşte bu yalnızlıktan, bu uçsuz bucaksız topraktan al karınca gibi, nokta gibi insanı, götür Ortahisar kalesinin dibine koy... Gözünü açınca karşısında Ortahisar'ın kırk pencereci yekpare kayadan oyulmuş kalesini görsün. Bir şafak vakti bıraksan daha iyi olur. Alacakaranlıkta da olur. Şaşırmasın, bir zaman lalü ebkem kalmazsa, bana da

adam demesinler. İşte ben öyle oldum. Dondum kaldım. Bir şeyler uçmaya başladı bir yerlerden. Kalenin burçlarından kanat sesleri geldi. Bembe yaz... Alacakaranlık silindi. Köy silindi. Bir ben kaldım, bir de kale. De pay edin kozunuzu, dediler sanki. (Kemal, 2020: s. 66)

Bu ifadeler Yaşar Kemal'in masal dünyasında kullandığı üslubu yansıtır. Nitekim yazar, taş, toprak, gökyüzüyle konuşuyormuşçasına aktarır bunları... Dolayısıyla dile getirilen bu düşünceler, yazarın, tabiatın söylediklerine karşın bir cevap niteliğindedir. Yaşar Kemal doğayla olan diyaloguna Mustafa'yı da dahil ederek böyle bir yerde yaşayan insanların gece gündüz efsaneler yaratacağını söyler. Mustafa ise buradaki insanların hepsinin okuryazar olduğunu o sebeple hiçbirinin efsanelere inanmayacağını belirtir ancak yazar, bunun tam tersini düşünmektedir:

Ben biliyordum ki, efsane öyle okumuşluğa falan bakmaz. Efsane insanlığın içinde. Ölüm gibi, arılık gibi, korku gibi temellidir insanda. İnsanoğlu yaratıcıdır. Sıkılınca taşı un eder, kayaları deler, toprağın altını üstüne getirir, en umulmaz yerden kendine bir dost çıkarır. Yani insanoğlu, yaratmadan edemez. Bulunduğu bölgeye, durumlara bağlıdır yaratmasının patlak vermesi... Göçebenin kelimeleri, nakışı, yerlinin taşı, yapısı, heykeli, resmi. Bunlarla birlikte destanı, türküsü, masalı, efsanesi... İnsanoğlu yaratır oğlu yaratır... Bunun çaresi yok. Ötesi yok. Getir buraya doldur dünyanın en katı insanlarını, fizikçilerini, kimyagerlerini, atomcularını, maddeyi oyuncak gibi kullananlarını. Getir şu Ortahisar kalesinin karşısına dik, salver şu peri bacaları ormanın ortasına, bir yula kalmadan sana, inanmasalar da bir şiir dökürsünler, parmağın ağzında kalsın... Bir dünya kursunlar, efsane dünyası gör. (Kemal, 2020: s. 67)

Yaşar Kemal'in bu ifadeleri, Abdülhak Hamit'in "Bu yerlerde doğan bir şair olmak pek tabiidir" sözlerini anımsatır. Mekân, anlatıyı şekillendiren, üretmeyi kolaylaştıran unsurlar taşıyabilmektedir. Yaşar Kemal için de Kapadokya bölgesi, yazara ilham veren, onun yaratıcı yazarlığını besleyen büyümlü bir mekândır. Dahası ona göre Kapadokya, sadece sanatçıların değil mesleği fark etmeksizin diğer insanların da üretkenliğini artıran bir yapıya sahiptir. Yazar, Ortahisar'dan sonra tekrar Göreme'ye döner. Peri bacalarını gördükçe onların zihninde uyandırdığı hayal dünyasını metnine ekler:

Bacalar ormanı alabildiğine uzuyor gibi. Buradan, bu oturduğumuz yerden bakınca bacalar ormanı hiç sonu yokmuş gibi görünüyor. Ormanda türlü şekiller. Kendini bir heykel ormanında sanırsın. Öylesine biçimler... Yürüyen, duran, hemen kalkıp koşacakmış gibi tetikte duran, uçmaya hazırlanan, at, insan, keş, fil, türlü başlar, keş başları, kartal kanatları, keşişler, sarıklı bocalar, doludizgin atlar... Saymakla bitmez... Halat çeken bir alay... Ata binmiş gelin... Gelin alay... Bir büyü içinde kalıyor insan... Seyrederken bütün bunları, dünyayı unuttuysun. Öteki, gerçek dünyayı, ağacı, kusu, tarlası, evleri ile bıçak gibi kesip, o dünyada hiç yaşamamışsın gibi, bu peri bacaları dünyasına kendini kapıp koyuveriyorsun... Belki asırlardır bu sarboşluk içinde. Dizlerinde derman kalmıyor hayretten. Baş dönüyor. (Kemal, 2020: s. 71)

Bu ifadeler, peri bacalarının üretkenliği artırdığını göstermesi bakımından da önemlidir. Yaşar Kemal, kendisine büyülenmiş gibi hissettiren bu diyarı "anlatılamaz" olarak görür çünkü bu manzara, onu her görenin gözünde başka bir hayal dünyasının kapılarını aralar. Bu imkânsızlık yüzünden sadece bir peri bacasını gerçekçi olarak anlatmayı tercih eder:

Önce tepeden başlayalım. Tepede bir şapka var. Düşmek üzere. Bir iki ot vardır bazan üstünde. Rengi çoğu zaman koyu kurşundur. Peri bacasının başka yerlerinden daha sert görünüyor. Granit sertliğinde. Onun için olacak, yağmurlar, seller, önce tepeden yiyecekken, yiyememişler, şapka gibi başında kalmış. Sert.

Şapkadan sonra bir kuşak geliyor. Ha, biçimini söylemedim peri bacasının. Bir gaz hunisini al, ağzı aşağı yatar. Binlerce kere büyüt huniyi, işte sana peri bacası. Başına şapka da oturtmayı unutma. Şapkadan sonra kuşak geliyor demişim. Bu kuşağın rengi açık pembe. Yumuşak bir taş. Taş da diyemeyiz belki, sert, volkanik topraktır. İkinci kuşağa gelince o, açık bir mavidir. Üçüncü kuşak kırmızıya çalar. Bu da kırmızı gölgesidir diyelim. Turuncu gelir sonra da. Bizim bildiğimiz turuncudur. Bir çizgi gibi durur kuşakta. Bir çizgi dedim de aklıma geldi: Kuşakları birbirinden ayıran çizgiler vardır. Renkleri çürümüş bal rengidir. Sonra, tabana doğru, en geniş yerin kuşağı beyazdır. Fildisi beyazdır. Sonra yeşil otlarla biter sonuncu kuşak. Sonbaharda sarıdır. Ağzı aşağı konulmuş huniler her zaman öyle düzgün değildir. Eğilmiş, bükülmüş yana yatmış, türlü biçim almıştır her biri. Uzun sözün kısası her bir baca başka bir biçimdir. (Kemal, 2020: s.72)

Bir peri bacasını gerçekçi bir şekilde anlattıktan hemen sonra Göreme'deki peri bacalarının efsanesine de yer verir:

Zamanında buralar güzel bir ülkemmiş. Bereket fıskırırmış topraktan. İnsanlar birbirlerini sayarlarmış, severlermiş. Fakiri fakir, zengini zengin değilmiş. Hırsızlık, katillik yokmuş. Üzümler ballı, buğdaylar taneliymiş. Bura halkının bir tek kaygısı varmış, o da ölümden... Bir kapalı ülkemmiş. O yüzden de kimler, kimsecikler, yani istilacılar uğramamış.

Bu yüzden de askerleri azmış. Askeri ne yapmışlar! Yullardan bir yıl, günlerden bir gün bakmışlar ki, Maçandan beri yazıyı yabanı tutmuş bir ordu gelir, yakıp yıktıp gelir. Asker yok karşı koyacak... Güzel ülke yakılıp yıkılacak. Bütün halk, gözleri yaşlı, toplanmışlar bir tepeye, gelenleri seyredelerlermiş... Ne gelir elden! Ölümlerden ölüm beğen... Korkudan titrer, vaveylalar gökyüzünü tutarken, bir bakmışlar ki önlerinden çekilip duran, az sonra ülkelerini darmadağın edecek ordu yerinden kımlıdamaz. Aman bu nasıl iş? Gece olmuş ordu kımlıdamamış sabah olmuş gene öyle. Ertesi, daha ertesi gün ordu durup durur. Cesaret edip ordunun yanına varamamış kimse. En sonunda bir çoban değneğini havaya fırlatıp, "Ölüme de ölüm. Ben varacağım duran ordunun yanına," demiş. Koşarak inmiş koyağa. Varmış ki, bir de ne görsün, ordu tüm taş kesmiş... Haber vermiş. Güzel ülkede toy düğün başlamış. Kırk gün kırk gece. İşte şimdi Maçanda, bir ordu, peri bacalarına kesmiş bir ordu donmuş kalmış. Yum gözünü ordu hareket edecek gibi. Mızrakları ellerinde, silahları bellerinde saf saf olmuş bir ordu. (Kemal, 2020: s. 72-73)

Kapadokya bölgesinde bir deyişe göre 365 bir başka deyişe göre 500 kilise bulunduğunu belirten yazar, bunlar arasından Göreme'deki üç temel kilise olan Elmalı Kilise, Tokalı Kilise ve Karanlık Kilise'yi ve Ortahisar'daki birkaç kiliseyi gezer. Yaşar Kemal diğer kiliselerden daha ışıklı bulunduğu Elmalı Kilise'yi beğenir:

"Elmalı Kilise öteki kiliselere bakarak o kadar büyük değil ama, Göremedeki kiliselerin en neşelisi... Renkleri taze. Sevinçli." (Kemal, 2020: s.75)

"Kiliselerin yapıları, içerisinde bulunan resimleri, resimlerin içerikleri ve resimlerde kullanılan boyalar yazar tarafından neredeyse bir turist rehberi kimliğiyle okura yansıtılır" (Gür, 2011: s. 270).

Bölgenin çok kültürlü yapısını ortaya koyan kiliseleri de gezdikten sonra yazar, bölgede yaratılan efsaneleri derlemek ister. Bu işte kendisine

yardım edecek Mehmet adında biriyle tanışır ve Mehmet Bey ona bölgeyi gezdirirken oralarda oluşmuş efsaneleri de anlatır. Örneğin yazar, karşılaştıkları deve şeklindeki peri bacasını görünce onun mutlaka bir efsanesi olduğunu düşünür, Mehmet Bey'e sorunca da "Ne bildiniz?" cevabını alır (Kemal, 2020: s. 80). Ardından Mehmet Bey efsaneyi anlatır:

Ak sakallı bir ihtiyarımş deveci. Sakalı uzun. Yıl katlık yulymış. Deveci çok uzaklardan, bir yerlerden çocuklarına yiyecek getiriyormuş. Nereden almışsa almış, denklere çuvalı dolu doluymuş. Dereyi geçip, kayalığın üstüne varınca yolu, karşısına bir sürü aç, perişan çocuklar çıkmış, birer parça birer parça onlara vermiş yiyecekten... Sonra duyan gelmiş, duyan gelmiş, herkese vermiş. Bir de bakmış ki ne denklere, ne çuvalarda zırtık kadar bir şey kalmamış. Devesini oraya ıktırmış. Başlamış dövünmeye: "Çocuklarıma ne götürüyüm, ne götürüyüm? Çocuklarımla rızkanı el aleme dağıttım. Taş olayım, taş olayım. Taş olayım daha iyi. Keşke taş olsam." Gece çökmüş. Sabah olmuş. Oradan geçen köylüler bakmışlar ki, yolun üst başında, kayaların üstünde taş olmuş bir deve, yanı başında da taş olmuş bir ihtiyar. O gün bugündür, deve, ihtiyar orada öyle durup dururmuş. (Kemal, 2020: s. 80-81)

Yaşar Kemal bu ve buna benzer efsaneleri dinleyerek ve derleyerek Kapadokya bölgesini gezmeye devam eder. Dünyada en çok perinin olduğu yerin Kapadokya bölgesi olduğuna, burada yaşayan yedi peri taifesinin bulunduğu ve bu peri taifelerinin haftanın her bir gününden sorumlu tutulduklarına dair efsaneler derlemiştir.

Bu Diyar Baştan Başa: Peri Bacaları adlı röportaj öyküsünde Yaşar Kemal, Kapadokya bölgesinin, coğrafi özelliklerini, mimarî ve doğal güzelliklerini gerçekliğin estetikle zenginleştiği bir üslupla ele almıştır. Söz konusu metin, burada yaşayan insanların yaşam biçimi, inanışları, geçim kaynakları ve bölgenin tarihi

hakkında yer alan bilgilerle estetik olmasının yanı sıra öğretici bir boyut da kazanmıştır. Türk edebiyatının en üretken yazarlarından biri olan sanatçı, bu yöreden birçok efsane derlemiş ve ileride kaleme alacağı eserler adına ilham dünyasını genişletmeye olanak sağlamıştır. Yazar, derlediği bu efsaneleri zengin ifade gücüyle yeniden yazmıştır. Söz konusu röportaj öykü, Kapadokya bölgesinin ve Nevşehir'in birçok yazarın yanı sıra Yaşar Kemal'in de yaratıcılığını besleyen mekânlardan biri olduğunu göstermesi bakımından da önemlidir.

KAYNAKÇA

Ayaydn Cebe, Günil. (2003). "Yaşar Kemal'in İstanbul'una Çevreci Bir Yolculuk" Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü.

Gür, Murat. (2012). "Yaşar Kemal'in Periler Diyarına Yolculuk: Bu Diyar Baştanbaşa: Peri Bacaları". 1. Uluslararası Neşebir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri. Cilt 5. Grafiker Yayınları: Ankara.

Kemal, Yaşar. (2020) Bu Diyar Baştan Başa 3: Peri Bacaları. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.